



МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ
ЦЕНТЪР ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА ПО ХРАНИТЕЛНАТА ВЕРИГА

✉ гр. София, 1618, бул. "Цар Борис III" № 136
☎ +359 (0) 2 955 74 54, rac.mail@nvms.government.bg

Отчет
За цялостната дейност на Центъра за оценка на риска по
хранителната верига за 2016 г

Дейността на Центъра за оценка на риска по хранителната верига (ЦОПХВ) е регламентирана със Закон, приет от НС и публикуван в ДВ на **6 юни 2016 г.** Той е правоприемник на Центъра за оценка на риска към БАБХ, който функционира от **18 февруари 2011 до 1 октомври 2016**, когато преминава към структурата на МЗХ. Със Закона за ЦОПХВ тази структура е прехвърлена към МЗХ като юридическо лице на бюджетна издръжка - второстепенен разпоредител с бюджет към Министъра на земеделието и храните. **Кое наложи тази промяна?** Необходимостта от създаването на ЦОПХВ е свързана с **гарантиране на независимост и безпристрастност на научната оценка на риска** по цялата хранителна верига и от това следва органът, който извършва оценката на риска, **да бъде извън структурата на компетентните органи, които контролират тези процеси.** Това разграничение е регламентирано на ниво ЕС със създаването на Европейския орган по безопасност на храните (ЕФСА) с Регламент (ЕО) № 178/2002.

Центърът за оценка на риска по хранителната верига е **компетентен орган** по смисъла на чл. 22, параграф 7 от Регламент (ЕО) № 178/2002 на Европейския парламент и на Съвета от 28 януари 2002 г. за установяване на общите принципи и изисквания на законодателството в областта на храните. Основната цел на Центъра е да извършва независима научна оценка по здравеопазване на животните и растенията и безопасност на храните чрез пряко възлагане от ЕФСА, МЗХ, БАБХ или други държавни органи, физически и юридически лица **за изготвянето на научна оценка на риска** чрез независим, прозрачен и безпристрастен анализ на научната информация по проблеми, които пряко или косвено засягат здравето на животните и растенията, растителните продукти, растителния и животински репродуктивен материал и безопасността на храните и фуражите по цялата хранителна верига.

Съгласно Закона за ЦОПХВ, **Центърът е компетентния орган в България** по смисъла на чл. 36 от Регламент (ЕО) № 178/2002, като част от мрежа на организации, работещи в области от компетентността на Европейския орган по безопасност на храните (ЕФСА) и компетентният орган по чл. 75 на Регламент (ЕО) № 1107/2009 относно пускането на пазара на продукти за растителна защита

и по процедурите по одобряване, подновяване и преразглеждане на одобрението на активни вещества, антидоти и синергисти.

ЦОРХВ е умален модел на ЕФСА който покрива всички области (панели) по здраве на животните и растенията и безопасността на храните и фуражите - здравеопазване, хуманно отношение и репродукция на животните; биологични опасности; здраве на растенията; продукти за растителна защита и техните остатъци, генетичномодифицирани организми; химически замърсители; материали в контакт с храни и ензими; добавки в храни и хранителни добавки; фуражни добавки; диетични храни, хранене, алергени и храни със здравни претенции.

Експерти от ЦОРХВ са **членове на научни мрежи към ЕФСА:** здраве на растенията, мониторинг на пестицидни остатъци, здравеопазване на животните, зоонози, химически замърсители, материали в контакт с храни, нововъзникващи рискове. Проф. Ликов е представител на България в **Консултативния съвет на ЕФСА.**

Експерти от ЦОРХВ са включени за участие в подготовката на председателството на България на Съвета на Европа през 2018 г.

В състава на ЦОРХВ се намира **Българският контактен център на ЕФСА,** който е посланикът между ЕФСА и националните органи по безопасност на храните, научноизследователските институти и всички останали заинтересовани страни.

За всяка от посочените по-горе области има по един или двама експерти. В Центъра работят двама професори, един доцент, двама експерти с дългогодишен стаж в Европейската комисия и 6 доктори на науките. Експертите са ветеринарни лекари, агрономи- растителна защита, агрономи- лесовъди, хуманен лекар, химици, биолог, географ, микробиолог генетик, ентомолог, еколози, финансисти, юристи, връзки с обществеността. Центърът включва 4 дирекции- **финансово** административна, правно обслужване и човешки ресурси; оценка на риска; **комуникация** на риска, обучение и контактен център; **оценка на ПРЗ. Щатът на ЦОРХВ е 50 служители.** В настоящия момент са назначени на трудово и служебно правоотношение 44 служители.

През 2016 г. по оценка на риска по хранителната верига е извършено следното:

Научни становища (по искане на МЗХ, БАБХ и др. са изготвени **32 научни становища** (за сравнение 31 през 2015, 29 през 2014 , 24 през 2013 и 11 през 2012 г.):

Научни становища по здравеопазване на животните. През 2016 три трансгранични и особено опасни заболявания бяха във фокуса на Дирекцията по оценка на риска:

Заразен нодуларен нерматит по говедата (ЗНД). През 2016 г. едно от най-важните предизвикателства бе очакваното проникване на новото за Европа, векторно-предавано заболяване ЗНД. Първата оценка на ситуацията бе извършена от ЦОРХВ още през 2014, когато инфекцията започна бързо да се разпространява на цялата територия на Турция. През юли 2015 ЗНД бе установен в Европейската част на Турция, а на 20 август за първи път на територията на ЕС- в Гърция, в провинция Еврос,

граничеща с България. Освен непрекъснатото следене и оценка на епизоотичната информацията за хода на болестта в Гърция (от където тя проникна в България в началото на месец април 2016), периодически бе давана оценка за епизоотичната ситуация в засегнатите страни от Балканския полуостров. По искане на БАБХ бе изготвено **научно становище**, относно необходимостта от извършване на „спешна ваксинация“ срещу ЗНД. Извършен бе **анализ на „Епизоотологичните особености на ЗНД при разпространението му страните от Югоизточна Европа“ и „Оценка на особеностите при протичане на епизоотичния процес във връзка с мерките за контрол на ЗНД по говедата в България през 2016г“**. ЦОРХВ **спешно постави искане за детайлен анализ на епизоотичната ситуация от ЕФСА и предприемане на бързи мерки от страна на ЕК**. Изготвена бе информация във връзка с научното становище на ЕФСА за ЗНД и информация за изработването на „Допълнителна научна оценка през 2016г към вече направената оценка на ЕФСА от 2015 г. ЦОРХВ участва в тази оценка и предложенията към ЕК за използване на **частичен „стемпинг аут“** и за значението на „Ваксинацията, като най-ефективен метод за контрол на заболяването“. Направени бяха „Предложения към ЕФСА и ЕК за изменение на **нормативната уредба за борба със ЗНД“**, някои от които бяха приети и въведени с Решение на Комисията. Изготвена бе „Информация за **обмен на становища между главните ветеринарни служители на среща за перспективите за борба със ЗНД“**. Направена е научна оценка за **Роговата муха (*Haematobia irritans irritans*)**, като ектопаразит и възможен вектор за предаване на вируса на ЗНД по говедата у нас и устойчивост на вируса. Представено е **Научно становище** за рисковете, които следва да се имат предвид преди употребата на **неразрешени ваксини** за спешни ваксинации. От началото на епизоотията бяха изготвяни ежеседмични епизоотологични анализи на развитието на ситуацията в страната. **Извършени са теренни епизоотологични проучвания за ЗНД в България, проведени в област Перник, Кюстендил и Благоевград;**

Високопатогенна Инфлуенца А по птиците. След установяването на първите случаи на инфлуенца по птиците серотип H5N8 в Унгария на 26.10.2016 ЦОРХВ следеше епизоотичната обстановка в Европа. През ноември бяха изготвени и разпространени по мрежата две научни оценки за ситуацията. Направена бе неблагоприятна прогноза, че най-вероятно пред декември тази инфекция ще бъде регистрирана и у нас, която се сбъдна. Изготвено бе **Научно становище** за „Дефиниране на случаите на инфлуенца с оглед оптимизиране на чувствителността и специфичността на лабораторните изследвания за целите на надзора“; **Становище** за огнищата на Инфлуенца А сред домашните птици във Франция, причинени от високо патогенни щамове: H5N1; H5N2 и H5N9 и риска за България“; Информация за „Продължаващо развитие на епизоотичната ситуация с Инфлуенца А по птиците в Югозападна Франция; Междинна оценка на риска до края на месец февруари 2016 г“. За първи път от 8 години във Франция бе установена високопатогенна инфлуенца, предизвикана от щам H5N1; Роля на мигриращите диви птици в глобалното разпространение на HPAI H5N8 инфлуенца А по птиците; Оценка на риска от проникване на високопатогенна инфлуенца А по птиците (щамове H5N8 и H5N1) по време на есенната миграция на дивите прелетни птици през 2016-2017 г.; Междинна

оценка на риска от проникване на НРАІ от шам Н5N8 на вируса на Инфлуенца А в Европа по време на есенно-зимната миграция на дивите прелетни птици (2016-2017г.); Разпространение на високопатогенната инфлуенца по птиците Н5N8 в Европа (26.10-27.11.2016); Разпространение и епизоотологични особености на инфлуенца А по птиците в България, Европа и Света.

Африканска чума по свинете (АЧС). За 8 години АЧС се разпространи в 11 държави в Азия и Европа. През януари 2014 АЧС проникна на територията на ЕС в Литва, Латвия, Естония и Полша. Заболяването се вкорени (стана ензоотично) при дивите свине на огромна територия от Източна Европа, обхващаща четири държави членки на ЕС - Литва, Латвия, Полша и Естония и в обширни територии на Централна и Западна Русия, Беларус, Украйна и Молдова. Непосредствено застрашена е Румъния. В тази връзка са изготвени следните материали: Африканската чума по свинете продължава да се разпространява в страните от Източна Европа; АЧС продължава да се разпространява в Украйна; Усложнената епизоотична обстановка с Африканската чума по свинете (АЧС) в Украйна и мисия на Ветеринарния екип за извънредни ситуации на ЕК в периода 18-22 януари 2016 г. в Румъния. Появата на епизоотични огнища на АЧС в южните области на Украйна бе показателно за разширяване обхвата на заболяването в средата на 2016; „Африканска чума по свине (АЧС) се появи и в Република Молдова“. „Мисия на екипа за извънредни ситуации на ЕК в Република Молдова за оценка на готовността и за ранна диагностика, бързо разкриване на заболяването и борба с АЧС“. Проведен бе и едnodневен семинар от ЦОРХВ в ССА по въпросите на АЧС на тема “Възможни рискове от проникване и мерки за контрол на АЧС в България». Епизоотична обстановка за АЧС в Източна Европа към 1.10.2016; Географско разпространение на АЧС в четири страни на ЕС- Литва, Латвия, Естония и Полша- ноември 2016.

Биологични опасности. Роля на инвазивните комарни видове от род Aedes при разпространението на екзотични вирусни заболявания в Южна Европа и Средиземноморския басейн; Препоръки на Европейският център за контрол и превенция на заболяванията (ECDC) за намаляване на опасността от разпространение на Зика вирусна инфекция в страните членки на ЕС; Zika virus - възникване, еволюция, патология и перспективи за контрол; Стерилни мъжки комари ще се използват за ограничаване на инфекциите от Зика вирус; Резистентност на Salmonella бактерии към антибактериални средства през 2014- анализ на ЕФСА; Резистентност на метацилин-резистентни Staphilococcus aureus към антибактериални средства през 2014- анализ на ЕФСА. Информация за хранителна токсикоинфекция, причинена от E. coli O157 (STEC) във Великобритания. Бърза оценка на риска извършена от ЕФСА за епидемия при малки деца в Румъния и Италия причинена от неузряло сирене контаминирано с E. коли O26; Информация относно технически спецификации за базово европейско проучване на норовирус в стриди. Оценка на данните от надзора на Echinococcus multilocularis, представен през 2016 г. в контекста на Регламент (ЕС) 1152/2011. Само 5 положителни случая на спонгиформна енцефалопатия по говедата в Европа;

Химически замърсители:

Пестициди. Изготвено е **становище** за оценка на риска от наличие на завишени нива на пестициди във фуражи, по искане на дирекция ЗХОЖКФ, БАБХ. **Становище** относно прилагане на **PRIMO модела** за оценка на риска от остатъци от пестициди и нотифициране на установените несъответствия в системата RASFF – по искане на дирекция „Граничен Контрол“, БАБХ. **„Становище** относно оценка на риска от наличие на хлорпирифос във фуражи чрез прилагане на „фактор на преработка“. **Научни становища за остатъци от ПРЗ в храни: Отговор на запитване** за оценка на риска от наличие на завишени нива от пестицида хлорпирифос в замразени броколи, пестицида **пиримифос-метил** в брашно/пшеница; пестицида **триадименол** в марули; пестицида **перметрин** в марули; пестиците **карбендазим, беномил** и дитиокарбамати в марули; пестицида **пиримифос-метил** в десерт на база фурми и кашу от Финландия; **пириметанил** в какаов десерт от Финландия; **дитиокарбамати** в броколи; Налични добри практики, съответстващи на националното законодателство за унищожаване на продукцията, ако установеното количество на **ДДТ** в растенията е под граничните стойности; произход и наличие на остатъци от **карбендазим** в проби за идентификация на ПРЗ; **пропаргит** в ябълки; **фенитротион** в пшеница; **фенвалерат** в портокали и мандарини. Експерти от ЦОРХВ са членове на съвета по продукти за растителна защита (СПРЗ), който извършва крайното разрешаване на оценените ПРЗ и участват в работни групи за изготвяне на Националните планове за контрол на остатъци от пестициди и химически замърсители.

Здраве на растенията. Извършена е оценка на риска, свързана с продуктите за растителна защита и здравето на пчелите - вземане предвид на взаимодействията между отделните фактори; Информация за установени остатъчни количества пестициди над максимално допустимите концентрации в проби, анализирани в Централна лаборатория за химични изпитвания и контрол (ЦЛХИК), за периода 2012 – 2015г; Пестициди – развитие в кумулативната оценка на риска за околната среда; „Неоникотиноидите и опрашителите: ANSES се застъпва за засилване на мерките по отношение употребата на тези продукти“; Първи доклад относно Tomato leaf curl New Delhi virus, засягащ тиквички във важен зеленчуко-производителен район на Южна Италия. Информация относно проведена работна среща на Панела по общи стандарти на Европейска и Средиземноморска организация по растителна защита; „Глифозат – „за“ или „против“ разрешаването му в Европа“; Информация относно участие в обучение върху модела IMPRORISK, за оценка на експозицията от замърсители чрез храната; „Доклад на работна група относно контрола на боров нематод в Испания и Португалия, работеща в периода ноември 2014 г. – октомври 2015г.“; Информация относно отворена пленарна среща на Панела по продукти за растителна защита и техните остатъци към (EFSA); Информация за „Резултати от срещата за преглед на пестициди относно общите проблеми в токсикологията на бозайниците“; Информация за „Дейност на ANSES в областта на разрешаването на продукти за растителна защита“; Информация за „Хронична орална летална и сублетална токсичност на различни бинарни смеси от пестициди и замърсители при пчели“; Информация за „Дейността на Германския

федерален институт за оценка на риска в областта на химическата безопасност“; Информация за „Инвазивни чужди видове“; Информация за „Съвместен семинар на EFSA-EPPO и от участие в 11-та Научна мрежа за оценка на риска по растително здраве“; Научно становище относно стратегията на ЕС за контрол на Xylella fastidiosa; Информация „Фитопатогенът Xylella fastidiosa е официално установен в Германия“. По искане на МЗХ е изготвено научно становище относно „Опасност от бързо разпространение на инвазивен вид цикада“;

Оценка на препарати за растителна защита. С преминаване на оценката на ПРЗ към ЦОРХВ, се изпълни изискването на Регламент 1107/2009 за "извършване на независима, обективна и прозрачна оценка" чрез разделянето на оценката на продуктите за растителна защита от контрола върху тях. Обобщената информация за дейността на дирекция „Продукти за растителна защита, активни вещества, антидоти и синергисти“ за периода 03.10.2016 г - 25.01.2017 г. е следната: Брой подадени досиета за оценка на ПРЗ от БАБХ към ЦОРХВ- 58. Брой разгледани досиета на продукти за растителна защита- 33. Брой извършени оценки-58; Брой предадени доклади за оценка на ПРЗ към БАБХ- 16 Може да отчете, че след преминаването на тази дейност към ЦОРХВ има значително ускоряване на изготвянето на становищата. Има проблеми с обезпечаване на квалифицирани кадри за оценка на активни вещества и ПРЗ.

Материали в контакт с храни. Научно становище за оценка на безопасността на процеса "Pokas Arcadian Recycle Ltd", използван за рециклиране на полипропилен и полиетилен висока плътност, които влизат в контакт с храни; **Научно становище** относно последните открития в оценката на риска за химикали, които се използват в материали, влизащи в контакт с храни. **Информации за** : Акриламид в храни; Информация от ЕФСА, относно покана за въвеждане на данни за оценка на експозицията на ензими в храни; Активни и интелигентни материали и предмети, предназначени за контакт с храни; Информация за пропуски в данните, имащи значение за безопасността на храните и защитата на биологичното разнообразие; Обобщен доклад от научни становища на Научния комитет по безопасност на храните в Норвегия за периода 2005 – 2015 година; Информация относно хармонизация на методологиите за оценка на риска за човешкото здраве и екологията при комбинирано излагане на различни химикали"; Оценка на безопасността на веществото heptafluoropentene, използвано за материали влизащи в контакт с храни; Нови полезни, но ограничени доказателства за влиянието на Бисфенол А върху имунната система на хората; Данни, получени от системата за бързо предупреждение за храни и фуражи по отношение на материали и предмети, предназначени за контакт с храни за периода Януари-Септември 2016 година; Данни, получени от системата RASFF по отношение на материали и предмети, предназначени за контакт с храни за периода Юли-Декември 2015 година. Последни открития в оценката на риска за химикали, които се използват в материали, влизащи в контакт с храни.

Храни. Информация: „Добавки в храни или вредни Е-та“: Веган диетата е свързана с възможен риск за здравето при пеленачета и деца, поради тяхната необходимост от по-голямо количество нутриенти по време на растежа.

Генетичномодифицирани организми. **Научно становище** относно Доклад за мониторинг на околната среда при култивиране на ГМО царевица MON 810 през 2014 г., предоставен от Monsanto Europe S.A. **Информации за:** Изводи от одит на Китай за оценка контрола на ГМО, съдържащи се в храни и фуражи, предназначени за внос в ЕС; Работен документ на Европейската комисия касаещ генетично модифицираните продукти; Анализ на данните от системата за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF) касаещи неразрешени генетично модифицирани организми (ГМО) за първото тримесечие на 2016 г.; Обучение на тема Оценка на риска за околната среда, организирано от ЕК; Информация за установена в САЩ неразрешена генетично модифицирана пшеница; Предстои обсъждане на разрешаване култивирането на три генетично модифицирани линии царевица; Анализ на данните от системата за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF) касаещи неразрешени ГМО за второто тримесечие на 2016 г.; Информация за предстоящо събиране на данни и обществено обсъждане във връзка с изготвянето от EFSA на документ касаещ наличието на минимални количества ГМО в храни и фуражи; Анализ на данни от RASFF за неразрешени ГМО за третото тримесечие на 2016г.; Информация за изисквания на Руската федерация за вноса от Европейския съюз, касаещи ГМО.

Други становища и информации. **Научно становище** за видовете химични съединения, които могат да се използват за дезинфекция на зеленчуци, предназначени за директна консумация, начини на употреба, допустими нива на остатъчни количества след последващо измиване с питейна вода от гледна точка на безопасността на предлагания краен продукт; **Научно становище** за режима на регистрация/одобрение/валидация и контрол на бързи тестове предназначени за продуктивни и непродуктивни животни; **Научно становище** за наличието на обективни обстоятелства по чл. 288а от ЗВД за регистрацията на Ветеринарномедицински продукт МПВТVPUR AI Sap 4 BG (ваксина срещу син език); **Научна оценка** на ефекта от оралната ваксинация на лисиците и дивите месоядни животни в Европа; **Научно становище** за режима на регистрация/одобрение/валидация и контрол на бързи тестове предназначени за продуктивни и непродуктивни животни; **Научно становище**- Анализ на получените резултати от изпитването на официалните проби сурово краве мляко от млекодобивните стопанства с 50 и повече дойни крави, взети съгласно Плана за действие на България за укрепване на схемата за тестване на качеството на суровото краве мляко за периода 2016-2017; **Научна оценка** на резултатите от изпълнението на програмата за контрол и изкореняване на беса в България за периода 2014-2015г; **Научно становище**- Анализ на проблемите в здравеопазването на животните в България след създаването на БАБХ; Влияние на технологиите за отглеждане на домашни зайци в клетки върху здравословното им състояние, като индикатор за хуманно отношение ; Информация относно напредъка на научната оценка на риска в областта на безопасността на храните- необходимо е ясно

формулиране на искането за оценявания риск; Новите правила на ЕС за насърчване на безопасността на фуражите и храните в процес на приемане; Анализ на данните от информационната система на ЕС за обявяване на някои особено опасни болести по животните (от системата ADNS) в Турция за периода 01.10-31.12.2015 г; Анализ на данните от информационната система на ЕС за обявяване на някои особено опасни болести по животните (от системата ADNS) – 52 ежеседмични информации; Осъществяване комуникацията между EFSA и специалистите подаващи информация по отношение на регистрираните на територията на България зоозози, причинители на зоозози, антимикробна резистентност и хранителни взривове; Широко разпространение на шап на територията на Турция през януари 2016; Туберкулозата по говедата причинена от *Mycobacterium bovis* продължава да бъде проблем; Епизоотия причинена от зоонозен векторнопреносим вирус Usutu при косове и сови в Холандия през 2016; Многонационална епидемия предизвикана от S. enteritidis изолирана от пресни яйца за директна консумация произхождащи от Полша; Разпространение на Zika вирус в Европа; Кризата с мигрантите в Европа създава рискове от влошаване на епидемичната и епизоотичната обстановка в приемащите европейски страни; Анализ на ЕФСА за резистентността към антибактериални средства на зоозози и индикаторни бактерии изолирани от хора, животни и храни през 2014; Анализ на резултатите от типизирането на класическите и атипичната форма на спонгиформна енцефалопатия по говедата в Европа от 2003 до 2015 година; Ежемесечен анализ на данните, получени от системата за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF) за 2016 г.

Други дейности.

Създаване на база данни с проведени обучения в ЦОРХВ (обучение по оценка на риска – Въведение, лектор доц. д-р Янко Иванов); **Създаване на база данни** за провежданите курсове, обучения и след дипломни специализации от **обучаващи организации** (университети в България); Изпълнение на **проект** на Тракийски университет, за създаване на **Център за компетентност** (ЦОРХВ е асоцииран партньор); Изготвяне на **информация** относно **холандските институции** занимаващи се с **оценката на риска**; Редовно беше **разпространявана информация от EFSA** относно изготвени научни становища, покани за срещи към научните й панели, покани за участие в обществени обсъждания и консултации на изготвени от ЕФСА научни становища и покани за участие в проекти и/или обществени поръчки; Организиране и провеждане на среща с представители от над **30 научни организации в България**, представители на Министерство на земеделието и храните, Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ) и Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ) за обсъждане на възможностите за кандидатстване по обяви за грантове и обществени поръчки и търгове и включване в списъка по чл. 36 от Регламент 178/2002/11 на 11 и 12 април 2016г.; Изготвяне, дигитално подписване и входиране в **системата за управление на документи на ЕОБХ (DMS)** на технически доклад за дейността на Българския контактен център на EFSA за 2016г.; Изготвяне, дигитално подписване и входиране в **системата за управление на документи на ЕОБХ (DMS)** на писмо за изплащане на средствата за Контактния център на EFSA за 2017г.; Изготвяне на информация и последващото й разпространение сред научната мрежа на ЦОРХВ

относно **набирането на проектни предложения от ЕОБХ** във връзка с Пътната карта за оценка на риска на ЕС (EU Risk Assessment Agenda); Изготвяне на информация и последващото ѝ разпространение сред научната мрежа на ЦОРХВ и сред българските организации по чл. 36 относно инициативата на EFSA за **стипендиантска програма ЕС-ФОРА**, организирана от (EFSA)/EU-FORA – The European Food Risk Assessment Fellowship Programme; Участие в 10-та среща на **Научна мрежа за химични замърсители в храни и фуражи**- Италия, на 7-ми и 8-ми април 2016г.; 15-та среща на **Научна мрежа за мониторинг на остатъците от пестициди**- Парма, Италия, на 12-ти и 13-ти октомври 2016г.; **Научна мрежа за химични замърсители в храни и фуражи** – техническа среща за качество на данните и споделяне на информация за резултати, Парма, Италия, 18-19 октомври 2016г.; Посещение на научни организации, включени в **научната мрежа на ЦОРХВ** и в **списъка на Българския контактен център**; Участие в **регулярните срещи на Контактните точки и ЕОБХ**, провеждани 4 пъти годишно на 10-11.02.2016г., 11-12.05.2016г., 15-16.09.2016г., 08-09.11.2016г.; **Посещения на научни организации, извън тези в научната мрежа на ЦОРХВ**, в научната мрежа на ЦОРХВ и в **списъка на Българския контактен център** проведени през периода 26-29.07.2016г., 03.08.2016г. и 07-10.09.2016г.; Организация и участие в откриващата среща за създаването на **Българска научна платформа по здравеопазване на животните и зоозоози**; Организация и участие в научната конференция на тема „**Възможни рискове от проникване и мерки за контрол на АЧС в България**“ проведена в Селскостопанска академия; Участие в **работната група** за изготвяне на задание за нова Интегрирана информационна система (ИИС); Участие в **РГ** за изготвяне на годишен план за вземане на проби за остатъци от пестициди в р. България през 2016г. Участие в **РГ** за изготвяне на годишен план за вземане на проби за химични замърсители в храни и фуражи в р. България през 2016г.; **Среща с научни организации в мрежата на ЦОРХВ**, организирана от Българския контактен център и представители от EFSA 11-12 април 2016г.; Участие в **научна конференция „Безопасност на храните“**, Скопие, Македония, 05-06 декември 2016г.; Участие в среща за създаване на **Научна платформа за сътрудничество в областта на зоозоозите**, организирана от ЦОРХВ на 22.11.2016г.; **Изготвяне на информация** за: Система за молекулярен надзор, основаваща се на възможността за предоставяне на сравними резултати от диагностичните лаборатории; **Събиране, обобщение, изпращане на резултати от лабораторни изпитвания за зоозоози и зоозоозни агенти**, за ежегодното изпращане до Data Unit на EFSA, 1-ви март -31-ви май 2016г.; **Събиране, обобщение, изпращане на резултати от лабораторни изпитвания за остатъци от пестициди**, за ежегодното изпращане до Data Unit на EFSA, 1-ви юни -31-ви август 2016г.; **Събиране, обобщение, изпращане на резултати от лабораторни изпитвания за химични замърсители в храни и фуражи**, за ежегодното изпращане до Data Unit на EFSA, 1-ви август -1-ви октомври всяка година; **В ЦОРХВ се намира: Контактната точка за химични замърсители в България**, членът на ИТ групата по събиране на данни за зоозоозите към EFSA, **Контактната точка за остатъци от пестициди в България**, членът на ИТ групата по събиране на данни за зоозоозите към EFSA; **Администратор на данни** в екипа за изпращане на данни за зоозоозите към EFSA; **Администриране интернет страницата** на Българския фокален център - <http://focalpointbg.com/> ;

Изготвено беше предложение от ЦОРХВ за **приоритет на България** по време на Председателството на България на ЕС през 2018г; Участие в заседания на работна група в МЗХ относно изготвяне на **Програма за управлението на риска и кризите в земеделието**; Разработване на проект на заповед за устойчивост на **проект СИС „Едно здраве“** по Програмата за трансгранично сътрудничество с бенефициенти ОДБХ – Перник, София област и Кюстендил; Участие в изготвянето на **позиция за ендокринни нарушители**, изискана от МЗХ; Изготвяне на предложение за **работна програма на ЦОРХВ за 2017** и нейното съгласуване с ръководството на ЦОРХВ и с членовете на Управителния съвет на ЦОРХВ; Обучение на представители на лаборатории за **попълване на данни за зоонозите и зоонозните агенти по SSD формата на EFSA** – февруари 2016г.; Обучение за мерки **при установяване на ЗНД** – Стара Загора, юни 2016г.; Обучение за обмяна на опит при подготовката на Българското председателство на ЕС, организирано от Посолството на Нидерландия на 30 ноември 2016г.; Двама експерти в работна група към МЗХ за изготвяне на **Програма за управление на кризи; Геномна структура на USUV**; Научни и правни аспекти на **новите технологии за размножаване**, които могат да бъдат използвани за биотехнологиите в областта на селското стопанство за производство на храни. Запознаване с новия диагностичен метод за **бърза идентификация на видове насекоми**, преносители на инфекции по животните и хората- **ДНК баркод**; **Информация за 22-ри Научен колоквиум на ЕФСА „Епигенетика и оценка на риска“**. Участие в обучение „Същност на председателството на съвета на ЕС“, проведено от ИПА, ноември, 2016г; Симпозиум по токсикология, организиран от Българското дружество по токсикология, ноември, 2016г; Посещение на демонстрационно поле на фирма Синджента, Унгария; Семинар по екология, ИБЕИ, БАН – представяне на постер; Обучение по оценка на риска за околната среда, организирано от EFSA, Септември, Парма, Италия; Среца на Панела по общи стандарти за оценка на ефикасност, Европейска и средиземноморска организация по растителна защита (EPPO), състояла се на 09-11 март, 2016г., Париж; Д-р Илиян Костов защити дисертация за присъждане на научна степен доктор („Организационно-правни, ветеринарно-санитарни и технологични аспекти на законодателните актове в областта на контрола на млякото и млечните продукти в ЕС и тяхното въвеждане в законодателната уредба на България“); Мисия на FVO по качеството и безопасност на млечните продукти – май 2015г; Участие в Българо-руска комисия за НТС; Участие в среща на Асоциация на масларите по Предстоящи промени в националното законодателство за храни- нов закон за храните; Кръгла маса на АМБ за законодателство по безопасност на храните; Национален съвет за защита на потребителите; Среца с Туркменистанска делегация по въпроси свързани с безопасността на храните; Участие в КС по животновъдство; Среца с представител на федерацията на хранително вкусовата промишленост на Италия; Българо-Беларуски форум по безопасност на храните; Участие в правителствената делегация посетила Виетнам през септември 2016г; Участие в консултативните съвети по млякото; Среца на МААЕ за лабораторен контрол и обезпеченост на лабораторните изследвания по здравеопазване на животните и безопасност на храните; Семинар на холандското посолство за българското председателство на ЕС; Среца с холандското аташе по земеделие по въпроси свързани с координацията на холандския и българския център за

риска на храни; Среща на Мрежата по пестицидни остатъци към EFSA, състояла се на 13-14 април, 2016 г., Парма; Обучение за прилагане на модела IMPRORISK, 17-18 май, Кипър, организирано от ЕФСА и лаборатория SGL, Кипър; Отворена пленарна среща на Панела по продукти за растителна защита и техните остатъци към ЕФСА, 22-23 юни, Брюксел; Участие в Съвместен семинар на EFSA-EPPO „Модели в растителното здраве. Как моделите подпомагат оценката на риска от вредители по растенията и вземането на решения?“ ; 11-та среща на научната мрежа на EFSA за оценка на риска по растително здраве, Парма, Италия; Техническа среща с DG SANTE, относно Нотификация на ЕК по Проекта на Наредба за изменение и допълнение на Наредба за специфичните изисквания към производството на суровини и храни от животински произход в кланични пунктове ; Семинар на ЕОБХ относно проектите и координацията на работата между структурите на ДЧ за анализ на риска, проведен в Боровец;

Участие в международни срещи и работни групи на EFSA, МЗХ и БАБХ и др. Участие в четири срещи на Консултативния съвет на ЕФСА и четири срещи на контактните точки на ЕФСА; Работна група за съставяне на Национална програма за контрол на остатъци от пестициди (подготовка на материали за участие на ЦОРХВ в изготвяне на НПКОП); Заседания на Съвета по продукти за растителна защита – 8 заседания. Подготвен е проект за сътрудничество за зоонозите с ветеринарния университет в ХанOVER в Германия; Подготовка за общ проект на ЕОБХ по въпросите на оценка на риска от разпространението на Векторно предавани екзотични болести по животните и зоонозни инфекции при хората; Ръководене на работни групи по законопроект на закона за храните; Оценка на данните от надзора на Echinococcus multilocularis, представен през 2016 г. в контекста на Регламент (ЕС) № 1152/2011. Участие в проект за обмен на информация с Холандския център по безопасност на риска. Участие в работата на междуведомствена работна група относно регулиране сектора на бутилираните води. Участие в дискусиите по нодуларен дерматит с обсъждане на предложенията за промяна на Директива 119/92 ЕС за частичния стемпинг и прилагането на масова ваксинация на ЕПЖ срещу ЗНД. Изготвяне на пътна карта по въпроси касаещи ветеринарната медицина и безопасността на храните с учени от ВМФ в Ст. Загора и други научни организации; Разработване на проект на устройствен правилник на ЦОРХВ. Разработване на проект на тарифа за ЦОРХВ; Участие в разработването на стратегия за кризите в земеделието; 3^{-та} среща на Научна мрежа за оценка на риска на регулираните хранителни съставки и хранителни опаковки - подгрупа на материали влизащи в контакт с храни (Scientific network for risk assessment of regulated food ingredients and food packaging "FIP Network" - subgroup on food contact materials) към EFSA, Парма, Италия.

Нормативни документи: Експерти от ЦОРХВ участваха в разработването на : Национална програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите в България - 2016-2018 година. Практическо ръководство (контингенс план) за борба със заразния нодуларен дерматит; Наредба за профилактика и борба с антракса по животните; Закон за Центъра за оценка на риска по хранителната верига, Закон за изменение на ЗВД, Закон за храните и Закон за хранителната верига.

Разработена е методология (СОП) за оценка на риска от проникването и разпространението на заразни болести по животните.

Участие в изготвянето и изпълнение за проекти финансирани от ЕС, ЕФСА и МОН. Подготовка за стартиране на проект за зоонозите с ветеринарния университет в Хановер и ЦОР на Германия; Подготовка за общ проект на ЕОБХ по въпросите на анализа на риска от разпространението на LSD на територията на балканските страни; Участие в проект за обмен на информация с Холандския център по безопасност на риска; Подготовка в подписването на меморандума с българските участници в проект за зоонозите с ветеринарния университет в Хановер и VfR - Германия.

Участие в конференции и семинари. На 24 и 25 октомври, 2016 г. в Хисаря се проведе 9-та Национална научна конференция на Българския контактен център на EFSA към ЦОРХВ. Конференцията се финансира изцяло от ЕФСА. Взеха участие лектори от EFSA, Международната агенция по атомна енергия (IAEA), контактните точки на EFSA в Кипър и Македония, Министерството на земеделието и храните, БАБХ, Центъра за оценка на риска по хранителната верига, НДНИВМИ, Институт по криобиология и хранителни технологии, Национален център по заразни и паразитни болести, Институт по микробиология, Институт по физиология на растенията и генетика, Институт по рибни ресурси-Варна, Тракийски университет, Нов Български Университет, Софийски университет и др.

Конференцията се проведе в две тематични направления - „Безопасност на хранителната верига“ и „Епизоотология и епидемиология“. Представени бяха изключително актуални и интересни теми от водещи учени във всички области, застъпени на конференцията. Особено внимание беше обърнато на заболяването Заразен нодуларен дерматит, като се изтъкна съвместната работа на Румънските, Гръцките и Македонските ветеринарни служби. Засегнати бяха още много теми, свързани със замърсителите в храните, с растителното здраве - нови фитосанитарни рискове, общи съображения при профилактиката на заболяванията по животните на Балканския полуостров, остатъци от продукти за растителна защита, ролята на норовирусите за възникване на хранителни взривове, проблеми, свързани със Зика вирусната инфекция, молекулярно-генетично проучване върху клинични изолати на *Brucella spp.*, ролята на микробният фактор за продукция на хистамин в храните, прилагане на екологично дезинфекциращо средство в хранително-вкусовата промишленост, изследвания на морски нерибни ресурси в Черно море, биоконсервирането на храни и млечнокисели бактерии и други. По време на дискусиите голяма част от участниците проявиха интерес и компетентност по обсъжданите теми и затвърдиха впечатленията от добрата колективна работа между научните организации в България и Българския контактен център на EFSA.

Представени бяха представени следните презентации:

- Основни проблеми свързани с безопасността на храните, здравето на животните и растенията през 2016г.;
- EFSA - научно сътрудничество и работа в мрежа;
- IAEA - Оценка на риска и безопасността на храните;

- Замърсители в храни: взимане на проби основано на риска, методи за пробовзимане и анализиране - опитът на Кипър;
- Опитът на Македония по пътя за присъединяване към EFSA чрез създаване и изграждане на система за безопасност на храните в сътрудничество с EFSA;
- Възникване на нови фитосанитарни рискове за растителното здраве - опитът на България;
- Xylella Fastidiosa – нов фитосанитарен риск за България;
- API-тест на лактобацили, изолирани от най-често консумираните български кисели млека;
- Рискове при производството на “Крафт” пиво;
- Традиционни и иновативни предложения за оценка на микробиологичната безопасност на храни и напитки. Хигиенен мониторинг на работната среда;
- Проучване върху възможността за прилагане на екологично дезинфекциращо средство в хранително-вкусовата промишленост;
- Оценка на биологично активни и трансмастни киселини в мастната фракция на краве кисело мляко;
- Био-консервиране на храни и млечно – кисели бактерии: от старите традиции до новите предизвикателства;
- Ролята на микробният фактор за продукцията на хистамин в храните;
- Химичната генетика като подход за подобряване на растежа на растенията чрез модулиране на вътреклетъчния мембранен трафик;
- Изследвания на морски нерибни ресурси в Черно море, като икономически важни ресурси;
- Епизоотологичен надзор, оценка и модел за управление на риска от проникване и разпространение на африканска чума по свинете в Р. България;
- Общи съображения при профилактиката на заболяванията по животните на Балканския полуостров. Българската позиция по темата;
- Заразен нодуларен дерматит в България - разпространение, хронология на събитията и предприети мерки за контрол;
- Zika virus - възникване, еволюция, патология и перспективи за контрол;
- Молекулярно-генетично проучване върху клинични изолати Brucella spp. Изолирани от географски отдалечени области по време на взрив от бруцелоза в град Рила през 2015г.;
- Борелиози: малко познати и непознати векторни зоонози;
- Ролята на ларвицидните обработки като част от интегрирания пест контрол;
- Норовирусите - от полето и фермата до върха на вилицата – заплаха за човешкото здраве;
- Потенциални рискове при използването на хранителни добавки с водорасли;
- Промени в състава на овче мляко и съдържането на биологично активни субстанции в мастната фракция през пасищния период;
- Подправяне на български сирена – актуални проучвания и рискове за здравето на потребителите;

- Водорасли и гъби като нови храни и хранителни добавки;
- Състояние и опазване на генетичните ресурси на ендемични и застрашени от изчезване видове от българската флора, принадлежащи към род verbascum с предполагаеми лечебни свойства;
- Център за оценка на риска по хранителната верига.

На постерната сесия бяха представени следните презентации:

- Молекулярен анализ на генетичните ресурси на *centaurea davidovii* urum. (asteraceae);
- Антимикробен потенциал и полезни свойства на млечнокиселта микрофлора на българско зелено сирене;
- Биоаккумуляция на тежки метали в тъкани и органи на говедарката (*alburnoides bipunctatus* bloch) от р. Искър, България;
- Ex vitro adaptation of in vitro cultures of the Balkan endemic species *Stachys thracica* Davidov;
- Влияние на тежкометалния стрес върху пигментния състав на грах в коинкубационната система *Pisum/Scenedesmus*;
- Анализ на съдържанието на етилен тиоуреа, канцерогенен метаболит на пестицида манкоцеб, в продукти от дъгова пъстърва, отглеждана в условия на допустимата според европейското законодателство норма;
- Ефект на витамин Е в дажбата при прасета върху мастнокиселинния профил на месото по време на съхранение;
- Биологичен ефект от добавка на селен при храненето на овце, отглеждани в ендемични планински региони на средните Родопи върху съдържанието на селен в млякото и млечните продукти;

Други участия в научни прояви: две презентации в „БУЛВЕТМЕДИКА“ Тракийски Университет Стара Загора – 14.10.2016 г; Участие с четири презентации в организирана от ЦОРХВ национална среща по африканска чума по свинете «Възможни рискове от проникване и мерки за контрол на африканската чума по свинете в България», организирана и проведена с ССА; Лекция на тема: „Кратък преглед на актуалното състояние на векторно-предаваните екзотични болести“ на 22.11.2016 г.; Проучване на векторно-преносими инфекции със значение за България и Германия в областта на ветеринарната медицина и общественото здраве; Лекция пред говедовъдите и практикуващите ветеринарни лекари от страната на тема: Проблеми с профилактиката и борбата със Заразния нодуларен дерматит - 24.11.2016 г.- Сливен; Участие в работната среща на Постоянния технически комитет за борба с шапа към ФАО, ООН в Рим, 3-5 февруари 2016 г.; Участие в I –вата работната среща на мрежата за докладване на остатъчни количества от ВМП към EFSA, проведена в Парма на 23-25 февруари 2016 г. General Considerations of Animal Disease Prevention for the Balkan Peninsula – The Bulgarian Point of View.- Научна Конференция на Българският Фокален център на ЕФСА, Хисаря 23.10.2016 г. 2. Семинар на тема: „Въпроси, породени от практиката по прилагане на Закона за обществените поръчки ППЗОП 2016 г.“

Публикации у нас и в чужбина. Ликов Б. Особено опасни зоонози и екзотични инфекции по животните предизвикаха сериозни глобални и национални проблеми през 2015, Вет. сборка, 7-8/2015. Иванов Я. Оценка на зоонозия потенциал на нововъзникващите болести по животните и на риска за общественото здравеопазване, Вет. сборка, Бр. 1-2, 2016; Георгиев Г., Епизоотологични особености на ЗНД при разпространението му в страните от Югоизточна Европа, Ветеринарна сборка, Бр. 3-4, 20016; Г. Георгиев, Зика вирус – възникване, еволюция, патология и перспективи за контрол, Ветеринарна сборка, Бр. 7-8, 20016; Mertens M., G. Georgiev, R. Peshev, Martin Groshup, Crimean Congo Hemorrhagic Fever Virus in Bulgaria and Turkey, Vector – Borne and Zoonotic Diseases, Vol 20, 2016, 1-5; Bogoeva, I., 2016.. „Причини за намаляване на пчелната популация. Възможности за облекчаване на проблема“, Ветеринарна сборка: кн. 5-6, стр. 18 – 22.

Контактен център на ЕФСА. ЦОРХВ поддържа **мрежа от национални научни организации**, съгласно чл. 6, ал. 1, т. 9 от Закона за ЦОРХВ. Към момента в мрежата са включени 26 научни организации, сред които Аграрния университет, Университета по хранителни технологии, Института по биология и имунология на размножаването „Акад. К. Братанов“ – София, и др. Българският контактен център към ЦОРХВ отговаря за координацията на българските научни организации, включени в научната мрежа на ЕФСА, създадена съгл. чл. 36 от Регламент (ЕО)178/2002, и наричана формално „Списък на ЕФСА по чл. 36“. Списъкът на ЕФСА по чл. 36 е публично достъпен на електронната страница на ЕФСА и към момента в него са включени 14 български научни организации. Цялата научна информация, която е изготвена от ЕФСА и ЦОРХВ се разпространява до посочените по-горе мрежи, както и до всички заинтересовани страни.

Административни дейности: Изготвен е Правилник за вътрешния трудов ред, Заповед ЗДОИ, Вътрешни правила за организация на административното обслужване, План за действие в случаите на пожар и природно бедствие, План за евакуация при пожар или авария на личния състав и пребиваващите лица, План за осигуряване на ПАБ при ремонти и реконструкции, Правила и инструкции за безопасна работа, противопожарни правила, длъжностни характеристики. Осигуряване и оборудване на работни места за личния състав на ЦОРХВ с необходимата офис техника и обзавеждане. Извършени са ремонти на 8-ми и 11-ти етаж. Осигурени са 3 паркоместа от Софийска община.

Печатни издания на ЦОРХВ.

- Актуална информация от ЕФСА 1/2016
- Пестициди- разпространение, токсичност и контрол, Ирена Богоева
- Резюмета на научни доклади от 9/та научна конференция на Българския контактен център / на български и английски език

16.2.2017

Проф. Бойко Ликов